

روانشناسی رنگ ها در خسرو و شیرین نظامی با نگاهی بر نظریه ماکس لوشر

ریحانه عمادی ، دکتر ناهید اکبری

* دانشجوی دکتری زبان و ادب پارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر reyhane_emadi@yahoo.com

** دکتری زبان و ادب پارسی مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر

چکیده

رنگ ها در شیوه زندگی و حالات روحی تاثیر به سزایی دارند و در آیین ملت ها از جایگاه نمادینی برخوردارند. خسرو و شیرین نظامی یکی از شاهکارهای ادبیات غنایی ایران است که نظامی گنجه ای در این اثر با استفاده از عنصر رنگ بر زیبایی و جدابیت اشعارش افزوده است. استفاده نظامی از عنصر رنگ برای وصف طبیعت و همچنین نشان دادن حالات درونی شخصیت ها بر اغراض خاصی دلالت دارد. نظامی در خسرو و شیرین ۱۴۴ بار از رنگ ها به صورت مستقیم استفاده کرده است که این رنگ ها عبارتند از: سیاه، سفید، زرد، سرخ، سبز، لاجوردی. که رنگ سیاه پرکاربردترین و لاجوردی و پیروزه ای کم کاربردترین آنان است. نظامی علاوه بر وصف طبیعت، تغییر حالات مختلف انسان و موقعیت های مختلف را با بهره گیری از رنگ ها نشان داده است. کلمات کلیدی: نظامی، خسرو و شیرین، روانشناسی رنگ ها، نظریه ماکس لوشر

مقدمه

رنگ از مهمترین پدیده ها و عناصری است که تصویر ادبی را تشکیل می دهد. چرا که با تمام زمینه های زندگی ارتباط محکم دارد و با علوم طبیعی، روانشناسی، دین، فرهنگ و ادب، هنر و اسطوره سخت در ارتباط است. (الشریف، ۱۹۷۴: ۱) رنگ ها علاوه بر ماهیت خود به عنوان یکی از مظاهر واقعی در تصویر شعری ف در بردارنده ی میراث فرهنگی هستند که ساختار اسطوره ای و تمدن فرهنگ ها، در آن نمود دارد و دلفالت زیباشناسی دارند. رنگ اشیاء و شکل آن ها از جمله مظاهر حسی هستند که باعث تواتر در اعصاب و حرکت در مشاعر می شوند؛ اما شاعر مانند کودک این رنگ ها و اشکال و بازی با آنها را دوست دارد؛ البته بازی که در درجه نخست باعث کشف یک صورت و در درجه دوم باعث برانگیختن خواننده می شود. بنابراین شعر در سایه اشکال و الوان شکل می گیرد. (بی تا، ...: ۱۲۹-۱۳۰) بررسی دقیق آثار ادبی نشان می دهد که به کارگیری رنگ در این آثار با همه ی زمینه های ساختاری و بلاغی متن ادبی، ارتباطی تام دارد. (عصفور، ۲۰۰۳: ۲۸۱) بنابر این عنصر رنگ به عنوان گسترده ترین حوزه محسوسات انسان در تصویرهای شاعران سهم عمده ای دارد و از قدیم ترین ایام مجازها و استعاره های خاصی از رهگذر توسعه دادن رنگ در غیر مورد طبیعی خود وجود داشته است چنانکه بسیاری از امور معنوی که به حس زیبایی در نمی آیند با صفاتی که از صفات رنگ هاست، نشان داده شده اند. (شفیعی کدکنی، ۱۳۷۰: ۲۷۴) از طرفی طبیعت پیرامون ما سرشار از رنگ است و در حقیقت، انسان همواره با نیروی نامحسوس رنگ پیوند داشته و آگاهانه و ناآگاهانه تحت تاثیر آن ها بوده و هر فردی، به شیوه ای خاص به این پدیده، واکنش نشان داده است. رنگ بازتابی از احساسات انسان و کلامی گویا برای بازگو کردن خلق و خو و کلید ورود به ساختار شخصیتی هر فرد است و بدون واسطه، مفاهیم عمیق درون انسان را بیان می کند. با توجه به اهمیت رنگ ها در آثار ادبی، پژوهش هایی در این باره توسط محققان صورت پذیرفته است که می توان به این عناوین اشاره کرد:

- مقاله مشترک کاووس حسن لی و مصطفی صدیقی با عنوان "رنگ در آثار سپهری" مجله علمی پژوهشی شهید باهنر کرمان، بهار ۸۲، شماره ۱۳

- مقاله مشترک سید علی قاسم زاده و ناصر نیک بخت با عنوان "روانشناسی رنگ در اشعار سهراب سپهری" فصلنامه پژوهش های ادبی، پاییز و زمستان ۱۳۸۲، شماره ۲

- مقاله اکرم جودی با عنوان "تناسب رنگ ها در صور خیال و هسته روایی شاهنامه" دو فصلنامه علمی و پژوهشی "پژوهش زبان و ادب فارسی" پاییز و زمستان ۱۳۸۷، شماره ۱۱

- مقاله شهناز شاهین با عنوان "بررسی نماد رنگ در تئاتر و ادبیات در آیین ملت ها" نشریه هنرهای زیبا، تابستان ۱۳۸۳، شماره ۱۸

- مقاله مشترک زرین تاج داوودی و آزاده مختاری با عنوان " بررسی رنگ در حکایت های هفت پیکر نظامی " ادب پژوهی ، تابستان ۱۳۸۶، شماره ۲
- مقاله مهین پناهی با عنوان " روانشناسی رنگ در مجموعه اشعار نیما " فصلنامه پژوهش های ادبی ، تابستان و پاییز ۱۳۸۵، شماره ۱۲ و ۱۳
- مقاله مهیار علوی مقدم و سوسن پور شهرام با عنوان " کاربرد نظریه روانشناسی رنگ ماکس لوشر در نقد و تحلیل شعر فروغ فرخزاد " پژوهش های زبان و ادبیات فارسی (علمی-پژوهشی) دانشگاه اصفهان تابستان ۱۳۸۶، دوره جدید شماره ۲ (پیاپی ۶)
- مقاله مشترک نرگس انصاری ، علی صیادانی و صدیقه اسدی با عنوان " تحلیل ابعاد معنا شناختی رنگ ها در مثنوی معنوی " فصلنامه در دری (ادبیات غنایی -عرفانی) سال دوم ، تابستان ۹۱ شماره ۳
- هدف اصلی این پژوهش بررسی رنگ های به کار رفته در داستان خسرو و شیرین و کاربرد این رنگ ها در چگونگی شناخت معانی پوسته دوم شعر در این منظومه می باشد.

۱- روانشناسی رنگ ماکس لوشر

پژوهشگران بر این باورند که کاربرد آزمون های مختلف رنگ در کشف بهتر و دقیق تر خصوصیات روانی و احساسی افراد نقش موثری دارد. این موضوع با توجه به پیشرفت دو دانش فیزیولوژی و روان شناسی به اثبات رسیده است. تحقیقات زیاد و ارزشمندی نیز در این ارتباط انجام شده است . شاید بتوان گفت مشهور ترین آزمون رنگ را ماکس لوشر بنیان نهاد. در این آزمایش رنگ ها به طور مستقل و به دور از پوششی برای اجسام به کار می روند و هر رنگ بدون ارتباط با رنگ های دیگر بررسی می شود. در این آزمایش هشت کارت رنگی وجود دارد که شخص مورد آزمون ، رنگ ها را به ترتیب علاقه انتخاب می کند . رنگی که بیشتر از همه دوست دارد در انتخاب نخست و رنگی که در مکان هشتم قرار می گیرد، نشان دهنده ی کم اهمیت بودن ، بی اعتنائی یا بیزاری شدید نسبت به رنگ است . چهار رنگ اصلی لوشر ، رنگ های آبی ، زرد، قرمز و سبز ، دارای ارجحیت روانی اند. در تست لوشر ، چهار رنگ فرعی هم وجود دارد که عبارتند از بنفش که مخلوطی از قرمز و آبی است ، قهوه ای که مخلوطی از زرد، قرمز و سیاه است . خاکستری که هیچ رنگی ندارد و رنگ سیاه که در واقع نفی هر رنگ است. هدف اصلی رنگ های فرعی ، بالا بردن سطح سودمندی تست، با افزودن رنگ هایی است که مقبولیت جهانی دارند.

رنگ های اصلی بیانگر نیاز های روانی ، نیاز به خشنودی ، مهربانی ، محبت ف اظهار وجود ف نیاز به عمل و موفقیت و امید داشتن است . فرد متعادل در انتخاب نخست خود این چهار رنگ را در اولویت قرار میدهد. (لوشر، ۱۳۷۶: ۳۵-۳۶)

با توجه به اینکه هر رنگی در چه مکانی قرار می گیرد ، می توان مشخص کرد رنگ مورد نظر ، نمایانگر چه کنشی است. زیرا انتخاب رنگ ها نشان دهنده بازتاب متفاوت روانی است و از ناخودآگاه و ساختار روحی شخص نشات می گیرد.

البته جنبه نسبی بودن تست را نباید از نظر دور داشت (همان: ۲۵-۲۶).

۲- جایگاه رنگ در شعر کهن

شعر، بیان احساسات آدمی است ؛ و شاعر گاه برای عینیت بخشیدن به تصاویر هنری و کشف روابط میان اجزای آن، جلوه های واقعی و محسوس رنگ را به کار گرفته و گاه برای تبیین افکار بیان ناشدنی از فضای نمادین آن بهره جسته است. ریشه ی بکارگیری نمادین این عنصر را می یابست در پرتو تجارب ذاتی، احوال سیاسی و اجتماعی، گرایش های فلسفی خاص شاعر به ویژه پیچیدگی و ابهام موجود در شعر، جستجو نمود. (علوی، ۱۳۹۵ :)

شاعر با انتخاب نوع رنگ و گزینش واژگان ، شیوه ای خاص را برای بیان شخصیت خویش بر می گزیند که در آن خلق و خوی شاعر نیز هویداست

هر چند به زعم دکتر کدکنی ، رنگ در ادب فارسی چندان رایج نبوده است و موجب شده شاعران فارسی زبان این محدودیت دایره ی رنگ ها را از رهگذر استعاره ها و تعبیرات خاصی که خلق کرده اند جبران کنند. (شفیعی کدکنی، ۱۳۶۶: ۲۶۷) اما با تحقیق در سبک های ادبی و چگونگی استفاده از رنگ ها در هر دوره ، می توان گفت شاعران کهن ایران زمین بر تاثیر رنگ واقف بوده و برای بیان افکار سیاسی و اجتماعی خود از آن بهره می جستند.

۱-۲ کاربرد رنگ در منظومه خسرو و شیرین نظامی

شاید بر خلاف شعر معاصر که اشعار شاعران ، روایت زندگی درونی و بیرونی آنهاست (ضمیر ناخودآگاه) ، اشعار کهن برگرفته از ایدئولوژی و روح محافظه کار شاعر و عدم توانایی او در بیان افکار خویش به سبب استبداد شاهان ، بازتاب ناگفته های شاعر در قالب شعر باشد به صورت آگاهانه . تفاوت استفاده از رنگ را شاید بتوان به صورت خودآگاه و ناخودآگاه تعمیم داد.

نظامی شاعر بلند آوازه ایرانی در خسرو و شیرین با استفاده از رنگ ها ، جایگاه اشخاص ، احساس درونی شان ، مکان وقوع حادثه، و همچنین زمان اتفاق را بازگو می کند. و به نوعی براءت استهلالی است برای ورود به داستان اصلی . دلایل استفاده مستقیم از رنگ هایی چون سبز، سرخ، پیروزه ای، زرد، کبود، لاجوردی، سیاه و سپید ، بر اساس آزمون ماکس لوشر ، می تواند درک بهتری از بکار گیری رنگ در این منظومه را مشخص سازد.

۳- رنگ های اصلی و فرعی نظریه ماکس لوشر

رنگ های اصلی این آزمون عبارتند از آبی، قرمز، سبز ، زرد که در منظومه غنایی خسرو و شیرین رنگ آبی با پیروزه ای و لاجوردی نیز توصیف شده است . رنگ های اصلی به صورت نمونه بیان می گردد.

۳-۱. رنگ های اصلی

۳-۱-۱. رنگ آبی (پیروزه ای ، لاجوردی)

چو خورشید حصار لاجوردی
گرفته سنگ های لاجوردی
طوافی زد در آن فیروزه گلشن
بیا تا بامدادان اول روز

علم زد بر سر دیوار زردی (نظامی، ۴۳)
ز کسوت های گل سرخی و زردی (نظامی، ۱۳۹۲: ۵۲)
میان گلشن آبی دید روشن (نظامی، ۱۳۹۲: ۷۵)
شویم از گنبد پیروزه ، پیروز (نظامی، ۱۳۹۲: ۱۱۰)

آبی ، راه بی نهایت است . جایی که واقعیت به تخیل، تغییر شکل می دهد. این رنگ همواره متوجه درون است، در فکر و روح انسان داخل می شود و با روان آدمی پیوند می خورد. رنگ صاف ، روشن، با طراوت ، تسکین دهنده و امید بخش است. (علوی مقدم ، ۱۳۸۹)

لوشر در مورد این رنگ می نویسد: رنگ آبی ، در انسان نوعی قضاوت درونی به وجود می آورد و سبب می گردد انسان به خود و احساساتش بیندیشد. رنگ آبی نمایانگر آرامش کامل است . مفهوم این رنگ اثری آرام کننده بر سیستم مرکزی اعصاب می گذارد. طبق روایات سنسکریت آبی تیره ، مناسب ترین محیط را برای تفکر و اندیشه به وجود می آورد. از نظر فیزیولوژی ، آسایش خاطر و از دیدگاه روان شناسی به معنای خرسندی همراه با لذت و خوشی است. آبی به شکل استعاره ای آرامش آب ، طبیعت آرام و... مرتبط می شود. (پورعلی خانی، ۱۳۸۰: ۷۵ ؛ لوشر، ۱۳۷۶: ۷۴-۷۵)

در مجموع منظومه خسرو و شیرین از رنگ آبی به صورت مستقیم ۱۱ بار استفاده شده است. از منظر لوشر هرگاه این رنگ در مرکز توجه و با بسامد بالایی مورد استفاده قرار نگیرد چندان معنا دار و مهم نخواهد بود. (لوشر، ۱۳۷۶: ۷۸)

۳-۱-۲. سبز

فرس بیرون فکن میدان فراخست
برون رفته چو وهم تیز هوشان
چو پیر سبز پوش آسمانی

تو سر سبزی و دولت سبز شاخست (نظامی، ۱۳۹۲: ۳۷)
ز خرگاه کبود سبز پوشان (نظامی، ۱۳۹۲: ۳۶۷)
ز سبزه برکشد بیخ جوانی (نظامی، ۱۳۹۲: ۱۱۲)

این رنگ از رنگ های آرامش بخش و دوست داشتنی بوده و رمز همیشگی دوستی، امید ، سرسبزی، خیر، رشد و نمو، سلامت و امنیت ، زندگی ، حرکت و سرور ، ... طبیعت زنده است. در تفکر دینی رمز خیر و ایمان بوده و به همین دلیل در پرچم ها و گنبدها و پرده های کعبه و... استفاده می شود. (الشاهر، ۲۰۰۲: ۴) رنگ سبز با معانی دفاع و خویشتن داری مرتبط است و به مثبت اندیشی بیشتر از منفی بافی گرایش دارد و تجدد و نمو را تمثیل می کند. (مختار محمد، ۱۹۷۷: ۱۸۵)

۳-۱-۳. رنگ سرخ

ده از سرخ رویی نیز چون خار
دهانی چون طمع دارد به سبیم
رخ از سرخی چو آتشفشان خود کرد

خوشا خاری که آرد سرخ گل یار (نظامی، ۱۳۹۲: ۱۲۵)
به موم سرخ چون طفلس فرییم (نظامی، ۱۳۹۲: ۲۹۵)
ز خشم اندیشه بد کرد و بدو کرد. (نظامی، ۱۳۹۲: ۳۶۵)

قرمز اولین رنگی است که انسان در طبیعت شناخت و منتسب به مجموعه رنگ های گرم و متوالی است که از تلالو خورشید و شعله ور شدن آتش و حرارت صادر می شود. (مختار عمر، ۱۹۹۷: ۱۶۴)

رنگ قرمز، زندگی و حرکت بوده، گاهی عاطفی است و گاهی تعبیری از عشق ملتهب، خوش بینی و جوانی است. (الشاهر، ۲۰۰۲: ۲)
در تصوف اسلامی رنگ پنجمین مرتبه از مراحل هفت شهر عشق سرخ دانسته شده و مرگ سرخ به معنای تسلط بر شهوات آمده است. (حقیقت، ۱۳۶۷: ۳۳)

قرمز، رنگ عشق و زندگی است و باورهای متفاوتی درباره ی آن وجود داشته است. از دید لوشر "قرمز یعنی تاثیر اراده یا قدرت اراده، قرمز از لحاظ نمادی، شبیه به خونی است که در هنگام پیروزی ریخته می شود، ادراک حسی آن به صورت میل و اشتها ظاهر می شود." (لوشر، ۱۳۷۳: ۸۷)

این رنگ، زندگی نوین و شروعی تازه را با خود به ارمغان می آورد. در مقایسه با سایر رنگ ها از انرژی عمده ای برخوردار است. نمایانگر قدرت ابتکار و اشتیاق به عمل، گرمی و هیجان و روحیه پیشروی است که موجب ترقی ما می شود. پشتکار، قدرت، استقامت و نیروی جسمانی از ویژگی های خاص این رنگ محسوب می شود. (سان، ۱۳۷۸: ۶۰)
این رنگ در منظومه خسرو و شیرین دارای بسامد تقریباً بالایی-۲۷ بار- است و به عنوان رنگ دوم مورد استفاده نظامی در بیان حالات قهرمانان داستان، قرار گرفته است.

۳-۱-۴. رنگ زرد

دروغ روزگار و گونه گرد
اگر فرهاد شد شیرین بماناد
مرا عشقت چو موم زرد سوزد
بسا زن نام کانجا مرد یابی
رنگ زرد از نظر کاربرد، رنگ روشنی و دانایی است "پرتوهای زرد جهت بیداری ذهنی والا، الهام گرفتن و سرور بسیار موثر است. توانایی منطقی و خود کنترلی را برای رسیدن به روشن بینی تقویت می کند." (هانت، ۱۳۷۸: ۷۳)
این رنگ به دلیل قدرتی که در خود دارد موجب اعتماد به نفس و خوش بینی می شود و در فرد دیدگاههای تازه می آفریند و نیروهای پیرامون خود را جذب می کند. در آزمون لوشر، رنگ زرد، روشن ترین رنگ است و تاثیر آن به صورت روشنی و شادمانی آشکار می گردد. لوشر، رنگ زرد را در صفاتی چون روشنی، امیدواری و رضایت و انبساط پذیری، نرمی یا آرامش خاطر، بیان می کند. (علوی مقدم، ۱۳۸۹)
رنگ زرد نیز از پر بسامدترین رنگ ها در منظومه نظامی است.

۳-۱-۵. رنگ سفید

بدی گر خود بدی دیو سپیدی
سپیده دم ز لشکرگاه خسرو
نمود اندر هزیمت شاه را پشت
سپید و نرم چون قاقم برو پشت
زهستی تا دم مویی امید است
شاعران این رنگ را رمز ایجابیه و خیر و هر چیز زیبا قرار داده اند. رنگ سفید نوری را تمثیل می کند که بدون آن دیدن هیچ رنگی ممکن نیست و احساس آرامش و طمانینه را بر می انگیزد. (شکری، ۱۹۸۵: ۱۸۵)
رنگ سفید، رنگ طهارت و پاکی، روشنی، صداقت، هدایت، سعادت، آزادی، حق، عدالت، و عظمت است. این رنگ در بین همه ملت ها با پاکیزگی، صداقت و صافی مرتبط بوده است. (مختار عمر، ۱۹۹۷: ۶۹)

۳-۱-۶. رنگ سیاه

چو طاووس فلک بگریخت از باغ
فرو شد افتابش در سیاهی
به گل چیدن به باغ آمد سیه زاغ (نظامی، ۱۳۹۲: ۱۱۰)
بنه بر خاک برد از تخت شاهی (نظامی، ۱۳۹۲: ۱۴۷)

به گریه ساعتی شب را سیاه کرد
سیاه مطیخی را گو میندیش
رنگ سیاه با معنای بسیاری مرتبط است که می توان آن را از جهتی در مرگ و از جهت دیگر با شر ، در بعضی جایگاه ها در قداست و و قار خلاصه کرد و این معانی پیوسته تا به امروز برای رنگ سیاه رایج است. (ریاض، ۱۹۸۳: ۲۶۰)

سیاه رنگی است که حزن و بدبینی و تشاوم و ترس را بر می انگیزد و مرتبط به شب و تاریکی است. (مختار عمر، ۱۹۹۷: ۲۰۰ تا ۲۰۵)

رنگ سیاه در اساطیر ، در بسیاری موارد ، نماد پلیدی و نیروهای شر و اهریمن و دیوان و جادو است . جنان که برای نشاد دادن پلیدی موجودات اساطیری از رنگ سیاه استفاده می کنند. (واردی، ۱۳۸۶: ۱۶۹)

رنگ ساه از نظر لوشر ، رنگ عزا و اندوه است و باورهای بسیاری درباره ی این رنگ وجود دارد. سیاه تیره ترین رنگ است و در واقع خود را نفی می کند. سیاه بیانگر مرز مطلق است که در فراسوی آن زندگی متوقف می گردد و لذا بیانگر فکر پوچی و نابودی است . سیاه به معنی "نه" بوده و نقطه مقابل آن بله رنگ سفید است. سفید به صفحه خالی می ماند که باید روی آن نوشت ، ولی سیاه نقطه پایانی است که در فراسوی آن هیچ چیز وجود ندارد. (لوشر، ۱۳۷۳: ۹۷)

از نظر روانشناسان رنگ سیاه ایجاد غرور و در عین حال کدورت روحی است می کند. سیاه رنگ غم است ، رنگ اندوه است ، رنگ سیاه در عزاداری برای این مورد استفاده قرار می گیرد که به عنوان نمادی ، غم را همیشه در درون انسان حفظ می کند. (فرزان، ۱۳۷۵: ۴۵)

رنگ سیاه پر بسامد ترین و اولین رنگ منتخب نظامی در شرح حال شخصیت ها ، مکان و پیرنگ داستان است. این رنگ به صورت مستقیم ۴۸ بار مورد استفاده قرار گرفته است

نتیجه گیری

نظامی از جمله شاعران غنایی سراسر است که از رنگ به عنوان نماد، فراوان بهره گرفته است. با مرتب کردن رنگ ها بر اساس نظریه لوشر به ترتیب فراوانی ، نتایج به دست آمده بیانگر آن است که شاعر عنصر یاد شده را در بیان حالات روحی یا اهداف سیاسی و اجتماعی خویش به کار برده و پرکاربردترین رنگ در اشعار وی سیاه است که بر معانی ایستایی و رکود، اضطراب روحی- روانی، رنجش و گمراهی دلالت می کند. پس از آن رنگ های سرخ، سفید، زرد، سبز و آبی بیشترین بسامد را به خود اختصاص داده اند. البته می توان چنین تصور کرد که این شاعر توانمند ایرانی از رنگ ها به صورت آگاهانه و در پی نشان دادن تصویری از اوضاع عصر خویش با تمثیل در داستان کهن است. انتخاب رنگ سیاه به عنوان پر بسامدترین رنگ در این منظومه عاشقانه ، بیانگر محیط ناسازگار و مشوش عصر زندگی شاعر است. بعد از سیاه رنگ سرخ بالاترین بسامد را داراست. رنگ خون ، هیجان و شاید درخواست شاعر به تکاپو و طغیان در برابر ظلم شاهان در تمام اعصار می باشد. رنگ زرد در درجه سوم قرار دارد که با کنار هم قرار دادن ترتیب فراوانی می توان تصور کرد که سیاه و بدبینی ، طغیان و واکنش به سرنوشت خویش و زردی و یاس و ناامیدی ، سیر روحی شاعر را در این منظومه به نمایش می گذارد.

منابع و ماخذ

- لوشر، ماکس. ۱۳۷۶. روان شناسی و رنگ ها، ترجمه منیرو روانی پور، تهران: موسسه انتشارات فرهنگستان یادواره .
- هانت ، رولاند. ۱۳۷۷. هفت کلید رنگ درمانی (تاثیر رنگ ها بر ذهن و سلامت شما)، ترجمه ناهید ایران نژاد، تهران: انتشارات جمال الحق.
- شفیع کدکنی، محمدرضا. ۱۳۶۶. صور خبال در شعر فارسی ، تهران: انتشارات آگاه ، چاپ سوم
- سان ، دوروتی و هوارد سان . ۱۳۷۸ . زندگی با رنگ (روانشناسی و درمان با رنگ ها)، ترجمه نغمه صفاریان پور، تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی حکایت
- پورعلی خانی ، هانیه. ۱۳۸۰. دنیای اسرار آمیز رنگ ها، تهران : نشر هزاران
- فرزان، ناصر. ۱۳۷۵. رنگ و طبیعت. تهران: انتشارات تهران
- واردی ، زرین تاج و مختارنامه ، آزاده. ۱۳۸۶. بررسی رنگ در حکایت های هفت پیکر نظامی . ادب پژوهی شماره دوم
- مختار عمر ، احمد. ۱۹۹۷. اللغة اللون، الطبعه الثانيه، القاهاه : علام کتب
- ریاض، عبدالفتاح. ۱۹۸۳. التکونین فی الفنون التشکلیه ط ۲، القاهاه : دارالنهضة العربیه
- شکری، عبدالوهاب. ۱۹۸۵. الاضاءه المسرحیه. ط ۱ القاهاه : التهیه العامهم المصریه
- علوی مقدم ، مهیار و پور شهرام ، سوسن. ۱۳۸۹. کاربرد نظریه روانشناسی رنگ ماکس لوشر در نقد و تحلیل شعر فروغ فرخزاد. دانشگاه اصفهان. دوره جدید. شماره ۲ (پیاپی ۶) ص ۸۳-۹۴
- حقیقت ، عبدالرفیع. ۱۳۶۷. تاریخ عرفان و عارفان ایرانی . جلد ۳. تهران: کومش

- الشاهر، عبدالله. ۲۰۰۲. الاثر النفس للون. مجله موقف الادبی. العدد ۳۷۹
- الشریف، طارق. ۱۹۷۴. الشعر و الفن التشکلی. مجله الموقف الادبی. العدد ۷
- عصفور، جابر. ۲۰۰۳. النقد الادبی. ج ۲ ط ۱. بیروت: دارالکتب اللبنانیه
- ثروتیان، بهروز. ۱۳۹۲. خسرو و شیرین، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر، چاپ دوم، ۱۳۹۲.

Psychology of Colors in Khosrow and Shirin Nezami with a Look at Max Lusher's Theory

Reyhane Emadi*

Dr Nahid Akbari**

Abstract

Colors have a profound effect on lifestyle and mental states, and they have a symbolic place in the nations.

Khosrow and Shirin Nezami is one of the masterpieces of Iranian Encyclopedia, which has been used by the Nezami to open the door with the help of a color element on the beauty and poetry of its poetry. Nezami use of the color element for the description of nature, as well as the characterization of the inner states of the characters, implies certain motives. Nezami in Khosrow and Shirin has 144 colors of these colors, which are black, white, yellow, red, green, azure. Black is the most widely used, lazy, and triumphant. In addition to describing nature, Nezami has shown a change in the various states of human beings and different situations using colors.

Keywords : Nezami. Khosrow and Shirin. Psychology of colors. Max Lusher's Theory

*Ph.D. student of Persian language and literature, Islamic Azad University, Qaemshahr

Reyhane_emadi@yahoo.com

**Ph.D. Persian Language and Literature Moderator of Islamic Azad University, Qaemshahr